

Produkce kravského mléka v ekologickém zemědělství

K pochopení vývoje ekologického chovu dojníc a produkce biomléka je nutné se podívat na celkový vývoj chovu dojníc v ČR. Ten je charakterizován především trvalým razantním úbytkem počtu chovaných dojníc, přičemž celkový objem produkovaného mléka přibližně stagnuje v důsledku trvale a razantně rostoucí užítkovosti (v roce 2010 překročí průměrná roční užítkovost 7000 l/dojnici).

Vývoj stavů a užítkovosti dojníc – ČR

Rok	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009 ¹
Počet dojníc (tis.)	547138	495962	436806	424017	410349	405532	401337
l/doj./rok	5255	5718	6006	6370	6548	6776	6900 ²

Zdroj: ČSÚ (¹ Údaje za 1.pololetí 2009; ² Odhad)

Příčinou poklesu stavu dojníc je, vedle zvyšující se užítkovosti, vývoj ceny, za kterou zpracovatelé syrové kravské mléko vykupují. Jestliže se obecně uvádí, že náklady na výrobu mléka jsou okolo 8,50 Kč/l, pak celý sektor je pod touto hranicí od poloviny roku 2008, koncem roku 2008 klesla výkupní cena pod 7 Kč/l a v polovině roku 2009 klesla výkupní cena na (nebo i pod) úroveň 6 Kč/l. V současnosti se výkupní cena mléka pohybuje mezi 7 – 7,50 Kč/l. Další příčinou je stagnující objem produkce syrového mléka a klesající čistý export mléka (již v roce 2008 byl export a import mléka a mléčných produktů zhruba vyrovnán).

Vývoj ceny syrového mléka konvenčních výrobců (Kč/l)

Měsíc/rok	2007	2008	2009 ¹
Leden	7,81	10,04	6,60
Únor	7,80	9,98	
Březen	7,99	9,69	
Duben	7,79	9,19	6,15
Květen	7,80	8,79	
Červen	7,79	8,44	
Červenec	7,88	8,07	5,95
Srpen	8,08	7,89	
Září	8,48	7,73	
Říjen	9,37	7,46	6,20 ²
Listopad	9,98	7,13	
Prosinec	9,99	6,83	

Zdroj: ČSÚ (¹ Čtvrtletní průměr; ² Odhad)

Vývoj obchodu biopotravinami v letech 2005-2008 je charakterizován výrazným nárůstem maloobchodního obrátu. V období 2009/2010 se odhaduje

pokles nárůstu obratu pod 10 % a po odeznění hospodářské krize se očekává opětné zvýšení tempa růstu obchodu biopotravinami.

Vývoj obchodu biopotravinami (Zdroj: Greenmarketing 2009)

Ukazatel/rok	2005	2006	2007	2008
Maloobchodní obrat (mld.Kč)	0,51	0,76	1,29	1,80
Meziroční nárůst obratu (%)	16	49	70	40
Podíl na celkovém obratu za potraviny (%)	0,18	0,35	0,55	0,75
Podíl dovozu na obratu biopotravin (%)	54	56	62	57
Podíl řetězců na maloobchodním obratu (%)	57	67	67,5	72
Podíl mléka a mléč.výrobků na obratu (%)	20	15	21	22,5
Maloobchodní obrat za mléko a mléčné výrobky (mil.Kč)	100	110	270	400
Podíl produkce mléka a mléčných výrobků českého původu (%)			58	57

Mléko a mléčné výrobky měly roce 2008 na českém trhu biopotravin podíl 22,5 % (meziroční nárůst o 1,5 %). Celkově měla tato kategorie objem 400 mil. Kč, což je nárůst oproti roku 2007 o 48 %. Mléčné výrobky českého původu tvořily 57 % včetně produkce z dovezeného mléka z celkového obratu této kategorie (Greenmarketing 2009).

V ČR ještě počátkem roku 2009 trval nedostatek syrového biomléka a mlékárny dovážely biomléko ze zahraničí. Mlékárny denně zpracovávaly počátkem roku 2009 okolo 55 tis. litrů biomléka, z toho dovážely cca 22 tis. litrů ze Slovenska. Od poloviny roku 2009 se výrazně projevil vliv hospodářské krize a odbyt biomléka a mléčných výrobků poklesl (mlékárny část biomléka zpracovávají v konvenční produkci, malá část produkce syrového biomléka se vyváží).

Šetření stavu chovů dojnic v EZ

Šetření stavu chovů v EZ, které proběhlo v květnu-červnu 2006 v rámci projektu NAZV 1G58063, bylo zopakováno v říjnu-prosinci 2009 v rámci veřejné zakázky MZe Podpora rozvoje regionálního odbytů biopotravin. Celkem bylo

osloveno 77 ekofarem (včetně farem v přechodném období). Z 56 ekofarem šetřených v roce 2006 ukončilo chov dojníc 17 (2 velcí výrobci, ostatní malé chovy převážně s produkcí mléka pro vlastní potřebu).

Základní produkční ukazatele skupin ekofarem dle způsobu odbytu mléka

Ekofarmy	Dodavatelé -konvenční Mlékárny		Dodavatelé -bio mlékárny		Zpracování/prodej na farmě		Vlastní spotřeba	
	2006	2009	2006	2009	2006	2009	2006	2009
Počet ekofarem	17	23	12	29	3	20	24	7
Výměra z.p. (ha)	11370	9115	11510	16633	134	1030	1523	470
Výměra o.p. (ha)	1164	2153	2107	3814	31	242	303	51
Výměra TTP (ha)	10206	6962	9403	12819	103	788	1220	419
Počet chovaných dojníc	1310	1 722	1902	3034	42	114	130	20
Dojivost (l/kus/den)	14,5	12,45	14,0	14,0	15,5	14,8	13,9	11,1
Roční dojivost (l/kus)	5179	4546	5176	5110	5656	5401	5083	4051
Mléčný tuk (%)	4,03	3,98	4,04	4,01	4,05	4,68	4,10	-
Bílkoviny (%)	3,33	3,37	3,35	3,32	3,35	3,52	3,49	-
Počet odchovaných telat	6,44	4,7	5,15	4,6	6,29	4,6	6,74	2,7
Denní dodávka (tis.l)	19,5	17,7	27,0	38,7	0,7	1,7	1,7	0,2
Roční produkce (tis.l)	6784	7828	9845	15504	238	616	661	81
Průměrná realizační cena (Kč/l)	7,93	6,35	8,50	9,20	11,33	16,00	11,33	-

(Zdroj: šetření NAZV 1G58063, 2006; šetření VZ MZe Podpora rozvoje reg. odbytu biopotravin, 2009)

Ve skupině dodavatelů konvenčním mlékárnám je pět dodavatelů produkujících biomléko s denní produkcí 4200 l. Ostatní dodavatelé jsou v přechodném období. Celková denní produkce této skupiny je cca 21 tis.l.

Ve skupině výrobců dodávajících mléko k výrobě biopotravin je 29 ekofarem s celkovou denní produkcí cca 42,5 tis.l.

Skupina zpracování/prodej na farmě zahrnuje oproti roku 2006 i ekofarmy, které oficiálně prodávají mléko ze dvora (v důsledku změny právní úpravy a přístupu SVS); faremní zpracování narostlo na 4 faremní zpracovatele z celkem 19; celkové množství denní produkce této skupiny je cca 1,7 tis.l.

Ve skupině vlastní spotřeba došlo k poklesu o 17 ekofarem (z původních ekofarem v této skupině zůstali 3); celková denní produkce této skupiny je 0,2 tis.l.

Ing. Roman Rozsypal, CSc.

Spolek poradců v ekologickém zemědělství ČR